

Οι αιρετικοί και η Αγία Γραφή: Επισημάνσεις από τον Άγιον Ειρηναίον Λυώνος (Πρωτοπρ. Βασίλειος Γεωργόπουλος, Επίκ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Άγιος Ειρηναίος Λυώνος ανήκει στις κορυφαίες πατερικές προσωπικότητες, που η συμβολή τους στην προάσπιση της Ορθόδοξης πίστης υπήρξε καταλυτική και αποτελεί ταυτοχρόνως τον σημαντικότερο θεολόγο του Β' αιώνα (Βλ. B. Altaner-A. Stuiber, *Patrologie, Sonderausgabe*, 1993, σ. 110). Ο λόγος του είναι ακριβής, λαγαρός και τεκμηριωμένος. Γι' αυτό, όπως όλων των Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας μας, παραμένει διαχρονικά επίκαιρος και αναντικατάστατος.

Στο πλήθος των αντιαιρετικών έργων, που συνέγραψε, συν τοις άλλοις, δείχνει να έχει μια βαθιά γνώση τόσο των διδασκαλιών, όσο και των διαφόρων πρακτικών των ποικιλώνυμων αιρετικών της εποχής του.

Στα έργα του μας πληροφορεί για βασικά διαχρονικά γνωρίσματα της πλάνης, ως δαιμονικής μεθόδευσης και απόπειρας να πολεμήσει το σωτηριολογικό έργο του

Θεανθρώπου, αλλά κάνει και καίριες επισημάνσεις για πρακτικές και μεθοδεύσεις των αιρετικών, σχετικά με το πως χρησιμοποιούν την Αγία Γραφή.

Ας δούμε κάποιες, ενδεικτικές μεν βάσιμες δε, επισημάνσεις του.

i. Η πλάνη χρησιμοποιεί προσωπείο

Η επισημάνση αυτή του Αγίου Ειρηναίου έχει αμάχητη ακρίβεια: «Η γαρ πλάνη καθ' αυτήν μεν ουκ επιδείκνυται, ίνα μη γυμνωθείσα γένηται κατάφωρος· πιθανώ δε περιβλήματι πανούργως κοσμουμένη, και αυτής της αληθείας αληθεστέραν εαυτήν παρέχειν φαίνεσθαι διά της έξωθεν φαντασίας τοις απειροτέροις» (Έλεγχος, Α΄, 2).

ii. Χρήση κοινής ορολογίας με διαφορετική νοηματοδότηση.

Είναι σύνηθες το φαινόμενο στο χώρο των αιρέσεων να γίνεται χρήση και επίκληση θεολογικής ορολογίας, η οποία όμως νοηματοδοτείται με διαφορετικό περιεχόμενο, έξω από την εκκλησιαστική παράδοση και, πολλές φορές, και απ' αυτή τη νοηματική της συνάφεια. Αυτή η πρακτική έχει ως συνέπεια, κατά τον ιερό πατέρα, το: «όμοια μεν λαλούντας, ανόμοια δε φρονούντας» (Έλεγχος, Α΄, 2).

iii. Η ανυπαρξία εκκλησιαστικών κριτηρίων ερμηνείας της Αγ. Γραφής.

Αντί εκκλησιαστικών κριτηρίων ερμηνείας της Αγ. Γραφής, οι αιρετικοί εισάγουν ένα είδος υποκειμενικής ερμηνευτικής αυτάρκειας. Με αφορμή αυτό το γεγονός, στη συνέχεια προβάλουν επί της Αγ. Γραφής τα δικά τους νοσηρά νοήματα, τα

οποία ο αγ. Ειρηναίος, πολλάκις, τα χαρακτηρίζει «πλάσμα», και προσπαθούν να τα παρουσιάσουν ως αγιογραφικές θέσεις. Αποτέλεσμα: «ραδιουργούντες τα λόγια του Κυρίου, εξηγηταί κακοί των καλώς ειρημένων γινόμενοι» (Έλεγχος, Α΄, 2), «παρατρέποντας τας ερμηνείας, και ραδιουργούντες τας εξηγήσεις» (Έλεγχος, Α΄, ΙΙΙ, 6).

Επιπλέον: «βιαζόμενοι τα καλώς ειρημένα, τοις κακώς επινενοημένοις υπ’ αυτών» (Έλεγχος, Α΄, ΙΙΙ, 6), αυτό έχει ως συνέπεια τα λεγόμενά τους να είναι: «αλλόκοτα και ανάρμοστα τη αληθεία» (Έλεγχος, Α΄, 2).

Ποιο είναι το αποτέλεσμα της ερμηνευτικής διαστροφής των βιβλικών κειμένων σε συνδυασμό με την ψευδαίσθηση ότι το υποκειμενικό κακόδοξο φρόνημά τους είναι αγιογραφική διδασκαλία; Ο Αγ. Ειρηναίος το προσδιορίζει με ακρίβεια, που θεμελιώνεται πάνω στον ιστορικό ρεαλισμό: «Έτεροι δε δεινώς τω πλάσματι αυτών, και δολίως εφαρμόζοντες, αιχμαλωτίζουν από της αληθείας τους μη εδραϊάν την πίστιν (...) διαφυλάσσοντας» (Έλεγχος, Α΄, ΙΙΙ, 6).

Και στο σημείο αυτό αποδεικνύεται διαχρονικά επίκαιρος. Διαβάζοντας, σήμερα, κάποιος στα διάφορα αιρετικά έντυπα τις ομολογίες ανθρώπων και την περιγραφή του τρόπου με τον οποίο προσηλυτίστηκαν, διαπιστώνει, δυστυχώς, με θλίψη ότι αυτά, που αναφέρει για την εποχή του ο Αγ. Ειρηναίος επαναλαμβάνονται και ισχύουν στο ακέραιο και σήμερα.

Ο ιερός πατέρας γνωρίζοντας τον κίνδυνο να παρασυρθούν οι πιστοί από την αιρετική τεχνολογία με πρόφαση την χρήση και την επίκληση της Αγ. Γραφής επανέρχεται στο θέμα κάνοντας επιπλέον, καίριες και στοχευμένες παρατηρήσεις. Οι αιρετικοί λέγει: «ίνα το πλάσμα αυτών μη αμάρτυρον είναι δοκή· την μεν τάξιν και τον ειρμόν των Γραφών υπερβαίνοντες, και, όσον εφ’ εαυτοίς, λύοντες τα μέλη της αληθείας· μεταφέρουσι και μεταπλάττουσι, και άλλο εξ άλλου ποιούντες εξαπατώσι πολλούς, τη των εφαρμοζομένων κυριακών λογίων κακοσυνθέτω σοφία» (Έλεγχος, Α΄, VIII, 1).

V. Η αιρετική μεθοδολογία και διδασκαλία είναι αντίθετες στην εκκλησιαστική διδαχή και εμπειρία.

Παρά την αληθοφάνεια της υποτιθέμενης αγιογραφικής προέλευσής τους, αυτά που διδάσκουν οι αιρετικοί, λέγει ο ιερός πατέρας: «ούτε προφήται εκήρυξαν, ούτε ο Κύριος edίδαξε, ούτε απόστολοι παρέδωκαν» (Έλεγχος, Α΄, VIII, 1. Πρβλ. Μ. Fiedrowicz, *Theologie der Kirchenvatern. Grundlagen fruhchristlicher Glaubensreflexion*, [2η εκδ.], 2010, σσ. 172-173).

Τι αποτελούν όμως οι αιρετικές θέσεις; Ένα κράμα, θα λέγαμε, αλλόκοτο. Πως δημιουργείται αυτό το αλλόκοτο και αληθοφανές κράμα; Κατά τον Αγ. Ειρηναίο από την τακτική τους, που συνίσταται στο ότι: «ρήματα και λέξεις και παραβολάς όθεν και πόθεν αποσπώντες, εφαρμόζουν βούλονται τοις μύθοις αυτών τα λόγια του θεού» (Έλεγχος, Α΄, VI-II, 1) η «λέξεις και ονόματα σποράδην κείμενα συλλέγοντες, μεταφέρουσι, καθώς προειρήκαμεν, εκ του κατά φύσιν εις το παρά φύσιν» (Έλεγχος, Α΄, IX, 1).

VI. Το αποτέλεσμα των αιρετικών πρακτικών

Κάτι το τραγικό. Σύμφωνα με τον αγ. ιερό πατέρα: «φρεναπατούσιν εαυτούς, επηρεάζοντες τας Γραφάς, το πλάσμα αυτών εξ αυτών συνιστάνειν πειρώμενοι »

(Έλεγχος, Α΄, ΙΧ, 1). Τι δείχνουν όσα, κυριολεκτικώς δειγματοληπτικά, από τις θέσεις του Αγ. Ειρηναίου Λυώνος επισημάναμε; Την απάντηση τη δίνει ο ίδιος ο ιερός πατέρας: «την πανουργίαν της μεθοδείας, και την πονηρίαν της πλάνης» (Έλεγχος, Α΄, ΙΧ, 1) των αιρέσεων σε σχέση με την Αγία Γραφή.

Στις πρακτικές των σημερινών αιρετικών κινήσεων σχετικά με την Αγία Γραφή έχει αλλάξει κάτι; Μετά λόγου γνώσεως και με απόλυτη βεβαιότητα μπορούμε να ισχυριστούμε όχι.

Ορθόδοξος Τύπος, Αριθμός Φύλλου 2042, 24 Οκτωβρίου 2014